MUISTIO UUDEN PÄÄSTÖKATTODIREKTIIVIN TOIMEENPANOON LIITTYVÄSTÄ HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ 117/2018 vp

YM/YSO

Lainsäädäntöneuvos Katariina Haavanlammi

Uusi direktiivi korvaa aikaisemmin annetun direktiivin

Uusi päästökattodirektiivi on jatkoa aikaisemmin annetulle eli ensimmäiselle päästökattodirektiiville. Ensimmäinen päästökattodirektiivi pantiin aikanaan toimeen ainoastaan laatimalla direktiivin edellyttämä kansallinen ilmansuojeluohjelma, ilman lakipykäliä. Suhteessa komissioon Suomi on toiminut suoraan direktiivi nojalla.

Ensimmäiseen päästökattodirektiiviin verrattuna uuden päästökattodirektiivin perusidea on sama, mutta mukana on paljon uutta sääntelyä ja sääntely kauttaaltaan aikaisempaa yksityiskohtaisempaa. On selvää, että uuden päästökattodirektiivin toimeenpaneminen edellyttää nykytilanteessa uuden kansallisen ilmansuojeluohjelman lisäksi myös muodollista toimeenpanoa eli lakipykäliä.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Lakiehdotuksen mukaan ympäristönsuojelulain ympäristön tilaa koskevaan 15 lukuun lisättäisiin Suomea koskevat porrastetusti tiukentuvat päästövähennysvelvoitteet rikkidioksidille, typenoksideille, ammoniakille, pienhiukkasille sekä haihtuville orgaanisille yhdisteille lukuun ottamatta metaania. Vähennysvelvoitteet on asetettu vuosiksi 2020-2029 sekä vuodesta 2030 alkaen.

Suomen vanhat ja uudet päästövähennysvelvoitteet kilotonneina ilmaistuina:

epäpuhtaus	vanhat velvoitteet v. 2010	uusien velvoitteiden perusteena olevat v. 2005 päästöt kilotonneina	uudet velvoitteet v. 2020 -2030	uudet velvoitteet v. 2030 alkaen
SO2	110kt	70kt	49kt (-30%)	46,2kt (-34%)
NOX	170kt	205kt	133,3kt (-35 %)	108,7 (-47%)
NMVOC	130kt	145kt	94,3kt (-35%)	75,2 (-48%)
NH3	31kt	37kt	31 kt (-20 % = vuoden 2010 velvoite, jota ei voinut lieventää)	31 kt (-20% = vuoden 2010 velvoite, jota ei voinut lieventää)
PM2,5	-	28kt	19,6kt (-30 %)	18,5kt (-34%)

Päästövähennysvelvoitteiden toteuttamiseksi Suomi laatii ympäristöministeriön johdolla uuden kansallisen ilmansuojeluohjelman. Lakiehdotus sisältää yksityiskohtaiset säännökset ohjelman sisällöstä, laatimisesta ja päivittämisvelvollisuudesta. Ohjelman laatimista varten on perustettu laajapohjainen työryhmä. Kaikissa jäsenvaltioissa direktiivin edellyttämään kansalliseen ilmansuojeluohjelmaan sisällytettävät toimet määritellään siis oman kansallisen tilanteen pohjalta, huomioon ottaen kunkin jäsenvaltion kokonaispäästömäärät, suurimmat päästölähteet jne.

Edellä selostetun perusteella päästövähennysvelvoitteet eivät olisi suoraan toiminnanharjoittajia velvoittavaa sääntelyä. Velvoitteista ei siten suoraan aiheutuisi esimerkiksi ympäristölupien muutostarvetta millään sekotorilla. Tarvittaessa yhdeksi kansallisen ilmansuojeluohjelman toimeksi voitaisiin määritellä esimerkiksi kansallisten päästöraja-arvojen säätäminen jollekin sektorille. Tällaisen päästöraja-arvosääntely aiheuttaisi ympäristölupien muutostarpeen kyseisellä sektorilla.

Laissa säädettäisiin jatkossa myös päästöinventaarioista, joiden avulla seurataan kansallisten vähennysvelvoitteiden alaisten päästöjen kehittymistä ja tätä kautta päästövähennysvelvoitteiden toteutumista. Inventaarioiden perusteella arvioidaan tarve käyttää direktiivin tarkoittamia joustoja ja tarve päivittää kansallista ilmansuojeluohjelmaa.

Yksi lakiehdotuksen keskeisimmistä säännöksistä koskee ilman epäpuhtauksien ekologista vaikutusseurantaa. Seurantavastuut olisi jaettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, Syken, Luken, Ilmatieteen laitoksen ja ympäristöministeriön kesken. Seuranta kattaisi pintavedet, metsä- ja suomaat sekä otsonin kuormitusseurannan. Ympäristönsuojeluasetukseen (713/2014) tullaan sisällyttämään yksityiskohtaiset säännökset siitä, miten vaikutusten seuranta on järjestettävä.

Katsaus kansallisen ilmansuojeluohjelman painopisteisiin

Kansallisen ilmansuojeluohjelman laatimisen aikana tehtyjen arvioiden mukaan päästövähennysvelvoitteet toteutunevat jo nykyisen päästösääntelyn sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sekä ilmasto- ja energiastrategian mukaisin toimin.

Vaikka kansalliset päästövähennysvelvoitteet täyttyisivät, ei edelleenkään olla tasolla, jossa terveyshaittoja ei syntyisi. Ilmansaasteet aiheuttavat siis merkittäviä terveyshaittoja, myös Suomen pitoisuustasoilla.

Merkittävimmät terveyshaitat liittyvät nykytietämyksen perusteella pienhiukkaspäästöihin. Pienhiukkaspitoisuuksille ei ole määritelty turvallista kynnystasoa.

Puun pienpoltto takoissa ja kiukaissa on viimeisimpien päästölaskelmien mukaan suurin pienhiukkasten päästölähde Suomessa. Tähän liittyvät päästövähennystoimet tulevat olemaan uuden kansallisen ilmansuojeluohjelman keskiössä.